

József élete

Lekció: Jn. 11.17-44

Textus: Gen. 49.29-50.26

2003. nov. 2.

Gazdagrét

A kezdetek vége

A kezdetek végéhez érkeztünk, Mózes első könyve, a Genézis (kezdetek) utolsó fejezetéhez. József történetének végét apja, Jákób halálra való készülődése határozta meg, míg ebben az utolsó részben nemcsak Jákób, hanem József haláláról is beszámol a szentíró. A nagy, neves pátriarkák, Ábrahám, Izsák és Jákób elhívását, életét és halálát követte végig a Genézis könyve. Mindez most lezárul, a Jákób és József haláláról szóló beszámolóval végére ér a kezdetek könyve.

Halottak napja lévén sokan emlékezünk régen vagy a közelmúltban elhunyt szeretteinkre. A legtöbben megfordulunk a temetőben ezekben a napokban. Meg nem válaszolt kérdések jönnek elő, emlékek villannak fel, fájdalmak szakadnak fel. Van, aki csendes békével, más pedig zaklatott nyugtalansággal emlékezik. Hívó vagy nem hívó, egyházközei vagy a maga módján gondolkodó mind el kell hogy gondolkozzunk élet és halál kérdésein. Segítsen ebben bennünket a ma olvasott rész, Jákób és fia, József halálának leírása! A kezdetek könyvének végén az Isten által kiválasztott és az ő ígéreteit hordozó család gyászába tekintünk bele.

I. Temetés és gyász

Jákób tudatosan készült a halálra. Kétségbeesésnek, rettegésnek semmi jele, úgy látjuk őt magunk előtt, mint aki megbékélt, megelégedett emberként készít el mindent. Összehívja családját, hogy megossa velük testamentumát, hogy továbbadja az áldást, amit apjától, Izsáktól kapott. Tizenkét fiát egyenként szólítja meg prófétai ihlettel. Mindezek után arról intézkedik, hogy hova temessék el. Az ősei, családja mellett kíván pihenni. *"Amikor befejezte Jákób a fiainak szóló parancsokat, felhúzta lábait az ágyra, azután elhunyt, és elődei mellé került."*

József pedig gyászol és sír *"apja arcára borult, siratta, és csókolgatta"*. A képletes és drámai, az Ószövetségben egyedülálló búcsú jól jelzi azt a szoros köteléket, amely Jákób és kedvenc fia, József között fennállt. A halál nem hirtelen, nem korai, nem tragikus; ennél szebb elmenetelt nehéz lenne elképzelni. József azonban siratja, csókolgatja elhunyt apját, akinek arcára borul. A szeretet és a fájdalom spontán, természetes kifejezése ez. József, az Isten sokat átélt és megpróbált embere, Egyiptom második vezetője nem kell hogy érzelmeit letagadja, elfojtsa vagy akár csak téves szégyenérzet miatt elrejtse. Isten családjában nem tilos a gyász, Isten választottjától sem áll távol a sírás. Hite nem követeli azt, hogy mindig erősnek mutassa magát és letagadja gyengeségét. Ez azért fontos ma a számunkra, mert mindig vannak olyanok, akik úgy vélik, a keresztyén hittel nem egyeztethető a sírás, a gyász: "Milyen hite van ennek, ha igazán hinne, nem siránkozna olyan nagyon! Látja, mit ért vele, hogy állandóan a templomban ült, mégis ugyanúgy kiborult, mint bárki más." Az ilyen megnyilvánulások mögött súlyosan téves elképzelések vannak. Mintha a hit elvenné az ember emberi mivoltát. Mintha a hit jelenléte akkor lenne valós valakiben, ha az a személy sohasem lenne gyenge, erőtlen; egyfajta szuperhősként élne. Ezek a félreértések pedig nem ritkán azzal a következménnyel járnak a gyászoló ember életében, hogy lelkiismeretfurdalása van hitének vélt gyengesége miatt, ami amúgy is nehéz helyzetét tovább súlyosbítja. Mindezek fényében felszabadító látni Józsefet, az Isten választottját, aki édesapja arcára borulva siratja és csókolgatja őt.

A fájdalom első hulláma után József, az elsőszámú fiú intézkedik a temetéssel kapcsolatosan. A bürokráciát, úgy tűnik, ő sem kerülhette ki, hiszen engedélyt kellett kérnie a fáraótól, hogy Kánaánba utazzon, ahol apját a családi sírboltban helyezik majd örök nyugalomra. A halottat egyiptomi módon készítik elő; orvosok balzsamozzák be negyven napon keresztül. Hetven napig siratják az egyiptomiak, majd elindul a díszes menet Kánaánba, az Isten által Ábrahámnak, Izsáknak, Jákóbnak és leszármazottaiknak ígért földre. Amikor eljutnak a Jordán folyón túlra,

"nagy és mélységes gyással gyászoltak ott; hét napig tartó gyászünnepet rendezett apjának József." Lássuk meg, hogy József nemcsak arra szabad, hogy érzelmeit azonnal kiadja és spontán módon sirassa apját, de azt is tudja, hogyan kell ünnepélyesen, méltó és tisztességes módon búcsúzni és gyászolni. Az egész leírás elénk adja, hogy a búcsúzás és a gyász hosszú, időigényes folyamat. A siratók jelenléte, a hét napos nagy és mélységes gyász mind ezen folyamat megélésének, a búcsúzás valóságának, a veszteség tudatosulásának része. Nem sietnek, hanem készek végigélni, átélni a gyászt. Mennyire más, mint mai gyakorlatunk, amikor egy fél óra adatik az ünnepélyes búcsúzásra, és utána már csak a szűkebb család, esetleg az egyedülálló ittmaradott néz szembe a veszteség feldolgozásával. Ebben azonban nem kapnak segítséget, hiszen instans és gyakran lelketlen világunkban nincsenek már meg ennek tradíciói, formái. Olykor nem tudjuk, mit mondjunk egy gyászolónak, nem érezzük, hogyan fejezhetnénk ki együttérzésünket. Nem tudunk és nem merünk gyászolni, könnyen egyedül maradunk benne. A keresztyén gyülekezet Isten eszköze lehet ennek a magánynak a feloldásában. Istentől kapott hitünk és szeretetünk kimozdít a félelem bénultságából, hogy odahajoljunk gyászoló testvéreinkhez. Szólítsuk meg egymást, beszéljünk egymással, látogassuk meg egymást. Hordozzuk egymás veszteségeit, mint ahogy sokan teszik is. Engedjük helyet gyülekezetünkben úgy az örömmek, mint a sírásnak. A jézusi szeretettel és hittel erősítsük és vigasztaljuk egymást, hogy mindez része lehessen a szerettünk elvesztése feletti fájdalom feldolgozásának.

II. Konfliktus és feloldás

Jákób temetésével nem állt be a béke és nyugalom időszaka a családban: "Amikor látták József bátyjai, hogy apjuk meghalt, ezt mondták: Hátha József bosszút forral ellenünk és visszafizeti nekünk mindazt a rosszat, amit vele szemben elkövettünk." Milyen erős a bűntudat hatalma! József testvérei, akik eladták öccsüket rabszolgának, évek óta békében élnek Egyiptomban Józseffel, aki megmutatta irántuk való jószándékát, aki megvallotta, hogy a testvérek gonosz tette mögött Isten csodálatos munkáját ismerte fel. Ha ő nem kerül Egyiptomba, sok nép pusztult volna éhen, és Jákób fiai sem élnének jólétben. A testvérek szíve mégsem nyugodt. Félnak, hogy József úgy tekinti apja halálát, mint a bosszú idejének eléréését. Hiszen a tekintélyes apa jelenléte egyfajta biztonságot jelentett; József csak nem esne testvéreinek apja szeme láttára. Mi fogja visszatartani őt ettől most, amikor Jákóbot már eltemették? A félelem, a bűntudat, a családi konfliktus, sajnos, gyakran jár együtt a halálesettel.

A szülő halála ma is sokszor kielezi a felnőtt testvérek addig szőnyeg alá söpört konfliktusát. Legtöbbször - ismerjük el a szomorú valóságot! - az anyagiak körül robban ki a vita. De e mögött más jellegű okok is meghúzódnak. Neheztelés egymásra, mert az egyik testvér úgy érzi, hogy a másikkal megértőbbek, elnézőbbek voltak szülei. Viták, amelyek sógorok, sógornők, apósok, anyósok körül izzottak fel. Bűntudat és harag, mert az idős szülő ápolásának terhét aránytalanul hordozták a testvérek. Aki többet tett, haragszik a másokra, amelyik kevesebbet, bűntudatát próbálja enyhíteni testvére hibáinak felnagyításával. Ezer más formát is ölthetnek a konfliktusok, amelyek halálesethez kapcsolódnak. Fontos, hogy lássuk, hogy a szeretett családtag elvesztése utáni napok, hetek súlyos viták, a kapcsolatok elmérgesedésének lehetnek az időszakai. Azonban ezen pusztító erők felett lehet győzedelmeskedni.

A testvérek bűnbánó és bocsánatkérő szavaira József sírással válaszol. Mélyen érinti mindaz, amit hall, hiszen valóban oly mértékben ártottak neki, amit emberi szavakkal nehéz leírni. De Isten választottja így felel nekik: "Ne féljete! Vajon Isten vagyok én? Ti rosszat terveztetek ellenem, de Isten terve jóra fordította azt, hogy úgy cselekedjék, ahogyan az ma van, és sok nép életét megtartsa. Most tehát ne féljete, eltartalak én benneteket és gyermekeiteket. Így vigasztalta őket, és szívhez szólóan beszélt velük." József szavai feloldják a családi konfliktust. A bocsánatkérés és a megbocsátás életet hoz a családba. A testvérek készek voltak néven nevezni azt, amit tettek: hitszegés, véték és rossz (azaz gonoszság). Három kifejezést is használnak a bűn néven nevezésére, ami nyilván mutatja, hogy semmi magyarázkodásnak, enyhítő körülmények felsorolásának helye nincs. Az igaz bocsánatkérésre az istenfélő József Isten szerinti választ,

bocsánatot ad. Nem azt mondja, hogy nem baj, amit tettetek, hanem hogy a rosszat, a gonoszt, amit terveztetek ellenem Isten terve jóra fordította. Ez ad Józsefnek erőt a megbocsátásra. Ismeri az élő Isten szeretetét, hatalmát; átélte, hogy vezette őt a legsötétebb helyzetekben is, és ezért kész elengedni a neheztelést. Mindez pedig azt eredményezi, hogy a kapcsolatok elmérgesedése helyett Jákób halála azok megerősödését és megújulását hozza létre.

Mindezek alapján Isten arra hív, hogy őszintén gondoljuk végig, hol állunk ebben a kérdésben. Milyen családi vitáknak vagyunk részesei, amelyek esetleg éppen egy szerettünk halálához kapcsolódik? Van-e bennünk készség a kapcsolatok gyógyítására? Készek vagyunk-e Istentől erőt kérni ahhoz, hogy beismerjük vétünköt, ill. megbocsássunk az ellenünk vétkezőnek? Hisszük-e, hogy Isten a megbékélés Istene, aki nem abban gyönyörködik, ha mi még a koporsó mellett is gyilkos és keserű indulatokkal vagyunk tele, de kész velünk munkálkodni és áldását adni, ha mi a megbékélést választjuk - vele és egymással? Nincs fájdalmasabb, és csúfosabb annál, mint amikor szerettünk földi maradványai felett acsarkodunk egymásra. Isten szabadítson meg ettől és újítsa meg, hogy ne legyünk indulataink rabjai!

III. Reménység és jövő

A kezdetek végéhez érkeztünk. Ez a vég azonban azonban kezdet is. Jákób, majd a fejezet legvégén József halálának feljegyzése nem ponttal, hanem kettősponttal záródik. Mindketten előre tekintenek Isten újabb munkáira, szabadítására, a következő generációk életében megvalósítandó hatalmas tetteire. Ez a halálon túlmutató reménységük Isten ígéréteiben gyökeredzik, és mindent átjár, amiről eddig olvastunk.

Jákób arról rendelkezik, hogy atyái mellé temessék, Makpélá barlangjába, amit még nagyapja, Ábrahám vásárolt meg egy kánaáni embertől. Ez a végrendekezés azonban messze több annál, mint hogy az ősatya ősei mellett kíván pihenni. Kánaán földjét Isten ígérte anak a családnak, amely most Egyiptomban él. A föld ígérétevel együtt Isten azt is megígérte, hogy megáldja őket, nagy néppé lesznek, és általuk nyer áldást a föld minden nemzetsége. Jákób ezért az áldásért küzdött ifjúkorában, és ebben nyugodott meg vénkorában. Halálában is Isten ígéréteiben bízik. Ott akar lenni, oda akar tartozni, ahol Isten ígérete egykor, jóval teste elporladása után, be fog teljesedni. Jákób számára az élet vége nem mindennek vége. Nem tudja, nem tudhatja hogyan és mikor teljesedik be Isten ígérete, de hisz benne, és rábízta magát halálában is.

Ugyanezt teszi József is: *"Én meghalok, de Isten bizonyosan rátok tekint, és majd elvezet benneteket ebből az országból arra a földre, amelyet esküvel ígért meg Ábrahámnak, Izsáknak és Jákóbnak: ... Bizonyosan rátok tekint Isten, és akkor vigyétek el innen az én csontjaimat."* József hiszi, hogy Isten meglátogatja ("rátok tekint" más fordítása, Ex. 3.16, 4.31) népét, és visszaviszi őket a megígért földre. Annyira bizonyos ebben, hogy megesketi családját, csontjait ne hagyják Egyiptomban. József sem látta beteljesedni az ígéretet. Nem hallott Mózesről, arról, hogy Isten valóban meglátogatta a népét annak nyomorúsága idején Egyiptomban. Elképzelni sem tudta a tíz csapást, a vörös-tengeri átkelést, a pusztai vándorlást. De hitt az Úr szavának, és halálában rábízta magát.

A kezdetek végéhez értünk, de ez a vég új kezdeteket nyit meg. Amint Jézus Krisztus mondta: *"Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz énbennem, ha meghal is él; és aki él, és hisz énbennem, az nem hal meg soha."* (Jn. 11.25-26) És ha pontosan nem is értjük, mi kezdődik a végben, ha leírni nem is tudjuk, milyen az az élet, amiről Jézus beszél, ígérete elég lehet nekünk is. Hiszen az szólít meg, az tett ígéretet nekünk, aki úgy szeretett, hogy életét áldozta értünk a kereszten azért, hogy eltörölje minden hitelességünket, vétünköt és gonoszságunkat. Aki pedig életét odaáldozta értünk, a harmadik napon feltámadt, hogy lássuk: Istennél a kezdetek vége mindig új kezdeteket nyit meg. Ha így szeretett engem és téged, ha legyőzte a véget, azaz a halált, hogy ne bíznánk életünket az ő kezébe. *"Aki él és hisz énbennem, az nem hal meg soha. Hiszed-e ezt?"*
ÁMEN!